

DOKTORENS BORD

ENGAGEMENT, UTILSTRÆKKELIGHED OG UNDVIGELSESMANØVRER

Jagten på et sprog for racialiseringsprocesser i skolen

CHARLOTTE LANGE HALD

I min afhandling har jeg undersøgt, hvorfor diskriminerede, racialiserede bekymringer, forståelser og lavere forventninger kan væve sig ind i læreres professionelle arbejde med racialiserede minoriserede elever. Jeg har dertil metodisk spurgt, hvordan vi kan skabe rum for dialog med lærere om racialiserede bekymringer om, forståelser af og forventninger til racialiserede minoriserede elever. Med racialiserede minoriserede elever forstås elever, der positioneres som minoriteter i vedvarende andetgørelsesprocesser ud fra deres hår- og hudfarve, etniske og/eller religiøse baggrund og markører.

Min afhandling tager udgangspunkt i uddannelsesforskning om andetgørelses- og racialiseringsprocesser, der peger på, at lærere stik imod deres intentioner kan medvirke til at reproducere racialiserede bekymringer, forståelser og lavere forventninger. Racialiserede bekymringer, forståelser og lavere forventninger, der kan have afgørende betydning for racialiserede minoriserede elevers tilblivelsesmuligheder i skolen.

Afhandlingens primære empiriske grundlag er inspireret af memory work-metoden (Haug et al. 1987). 24 udskolingslærere fra seks danske folkeskoler er blevet samlet og har nedskrevet, delt og diskuteret erindringer om udfordrende situationer relateret til minoritetsetniske elever. De medvirkende lærere udtrykker et stort engagement i elevernes sociale og faglige velbefindende. Et stort engagement, der dog samtidig viser sig at kunne forstærke lærernes følelse af utilstrækkelighed over egne professionelle kompetencer, ressourcer og handlemuligheder i udfordrende situationer. Et centralt fund i afhandlingen er, at følelserne af utilstrækkelighed sjældent bliver konstruktive for lærernes virke. Tværtimod finder jeg, at følelserne af utilstrækkelighed hos lærerne fremmer kollektive racialiserede bekymringer, forståelser og forklaringer. Eksempelvis udtrykker læreren Bodil, hvorledes en elevs manglende sociale og faglige integration i en klasse kan forklares med, at eleven og dennes familie "... var jo

fuldstændigt tilsløret i lange gevandter [...] så ... udseendemæssigt, der skilte den familie sig rigtigt, rigtigt meget ud, altså, de var meget fremmedartede for os her”.

Bodils forklaring om udseendemæssige forskelle hørte til en af de mere markante racialiserede forklaringer hos de medvirkende lærere, mens sproglige, kulturelle og religionsforskelle bredt var accepterede forståelsesrepertoarer hos lærerne – i intersektion med køns- og klasseforskelle. Jeg viser i denne sammenhæng, hvordan memory work som metode kan give et unikt indblik i lærernes indbyrdes forhandlinger og accepterede racialiserede forståelsesrepertoarer af egne oplevede udfordrende situationer. Dertil kan tilgangen også åbne for informanternes aktive afstandtagen til racialiserede bekymringer, forståelser og forventninger, hvilket nogle af de medvirkende lærere og særligt lærerne fra en af de seks skoler gjorde. Afhandlingen giver dermed også inspirerende nuanceringer af, hvorledes og hvordan nogle lærere aktivt tager afstand fra racialiserede bekymringer, forståelser og forklaringer.

Afhandlingen bidrager til minoritets- og uddannelsesforskningen ved at synliggøre affektive aspekter i lærernes meningsdannelsesprocesser og professionelle praksis. Ved at benytte en affektiv-diskursiv analyseramme (inspireret af Margaret Wetherell 2012) tydeliggør jeg, hvorledes følelser af utilstrækkelighed, ubehag og frygt samt affektive intensiteter blandt lærerne får betydning for de diskursive forklaringer, lærerne benytter sig af, når de skal forstå, men også agere på udfordringer i klasserummet. Eksempelvis fortæller en lærer, hvorledes han af frygt for en religiøs konflikt laver det, jeg i afhandlingen betegner som undvigelsesmanøvrer, da en elev i hans undervisning udfordrer evolutionsteorien. Læreren forklarer:

... jeg har ikke lyst til, at det bliver en religiøs konflikt, og jeg var virkelig sådan i situationen 'årh, hvad skal jeg lige gøre?'. Der er meget ... hvordan håndterer jeg lige det her? Og så ender det egentlig bare med, at jeg perspektiverer menneskesynet fra romantikken til det moderne gennembrud ... altså lidt går udenom.

Afhandlingen demonstrerer, hvorledes disse undvigelsesmanøvrer i lærernes praksis også kan reproducere racialiserede bekymringer, forståelser og forklaringer relateret til racialiserede minoriserede elever. Mine fund understreger grundlæggende et behov for at skabe et pædagogisk sprog og fagområde, der adresserer strukturel racisme, racialiseringsprocesser samt ubehag og frygt relateret hertil. Det har en række uddannelsesforskere ligeledes efterspurgt de senere år. Afhandlingens sidste del indeholder inspiration fra en californisk uddannelseskontekst, hvor man politisk søger at adressere strukturel racisme og fremhæve diversitet som en positiv ressource i skoleøjemed. Ærindet i denne

del af afhandlingen er ikke at sammenligne Danmark med Californien, men at pege på, hvorledes et pædagogisk sprog og fagområde kan se ud.

Note

Forsvar 6. februar 2025. Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.

Litteratur

Haug, Frigga. 1987. *Female Sexualization: A Collective Work of Memory*. Verso.

Wetherell, Margaret. 2012. *Affect and Emotion: A New Social Science Understanding*. Sage.

